Трибуна вільного українського слова на вільній американській землі

СВОБОДА — SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації: "Svoboda", 81-83 Grand St. Jersey City, N. J.
Тел.: HEnderson 4-0237
УНС: HEnderson 5-8740

РІК LXII. Ч. 52. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, ВІВТОРОК, 20-го БЕРЕЗНЯ 1956. П'ЯТЬ ЦЕНТІВ — FIVE CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, TUESDA,Y MARCH 20, 1956. No. 52. VOL. LXIII.

НЕБУВАЛА СНІГОВІЯ В СХІДНІХ СТЕЙТАХ

МАЙЖЕ ПРИПИНЕНА КОЛОВА КОМУНІКАЦІЯ; ТИСЯЧІ АВТ ЗАСТРЯГЛИ В КУЧУГУРАХ СНІГУ; ЗАЛІЗНИЦІ И АВТОБУСИ КУРСУЮТЬ З ОПІЗНЕННЯМ

Ню Йорк, Н. Й. — Небувалі сніговії в східніх стейтах ЗДА при кінці тижня і напочатку нового тижня майже зовсім спаралізували комунікаційний рух, бо авта не можуть рушитися по вулицях міст і автострадах, на яких нападало по кільканадцять цалів снігу. Сніговії бушують від Західньої Вірджінії до стейтів Нової Англії, і вже в суботу нараховувано 63 жертви в людях. Тисячі авт стоять на автострадах, з яких люди втікли бо не могли рушитися своїми возами. В Ню Йорку на вулицях міста лежить рекордово високий в цьому році сніг, але він падає далі, і бюро погоди остерігає автоводіїв, щоб не їхали автами, бо всі шляхи засипані. Бюро погоди заповідає сніг в понеділок, в вівторок має бути погода, а в середу має знову падати сніг. Поїзди залізничних ліній курсують з опізненням, автобуси поволі просуваються снігом, бо працівники санітарного відділу цілу ніч очищували плугами вулиці, рух особових і тягарових авт майже припинений. Голосять про нещаслилві випадки на шляхах, яких число ще невідоме. Підземки переповнені, бо всі спішаться до праці тільки підземками. Поліційний відділ повідомив, що припинив діяння реґуляміну про постій авт на вулицях внаслідок снігових заметіль. Сніговія почалася в Західній Вірджінії і посувалася на північний схід через Пенсилвенію, Ню Йорк до стейтів Нової Англії. Буревій, який доходить до 40 миль на годину, стримав численні кораблі на океані. Декуди вітри віяли зі швидкістю 60-ох миль на годину, перевертаючи людей таки на вулицях. Великий корабель „Юнайтед Стейтс" спізнений на цілу добу. Те саме сталося з кораблем „Квін Елизабет". Температура дуже низька, вночі двадцять кілька ступнів, а вдень коло 30.

РАДА ДИРЕКТОРІВ ЗУДАК-у РОЗГЛЯНУЛА ВСІ АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДОПОМОГИ СКИТАЛЬЦЯМ І ПОТРЕБУЮЧИМ В ЗДА

Филаделфія. — Впродовж минулої суботи, 17 березня ц. р., Рада Директорів ЗУАДКомітету у своєму повному складі (на 27 членів Екзекутиви, Контрольної Комісії і Дирекційної Ради було присявних 26 осіб з різних місцевостей ЗДА і тільки одна особа не прибула з Ню Йорку через недугу) перевела основну аналізу актуальних харитативних проблем української спільноти. Широке, на 25 сторінок друку, звідомлення Екзекутиви, включно з подрібними грошовими звітами, було пред'явлене на письмі, а голова ЗУАДК д-р Володимир Ґалан доповнив їх усно, пояснюючи різні подробиці. Від 5-х Загальних Зборів 12 і 13 листпоада 1955 р. праця ЗУАДК-ту велась далі в трьох головних напрямках: 1) переселення, 2) матеріяльної допомоги втікачам в Еврапі і правної охорони їх і 3) матеріяльної допомоги специяльно хворим, інвалідам і немічним. На кінець лютого 1956 р. в Европі було зареєстрованих на переселення 2,134 родини, разом 4,780 осіб. На кінець лютого централя ЗУАДК виготовила і вислала 1,928 ашурансів разом для 4,383 осіб. Майже всі ашуранси, з винятком кількадеєят з останнього часу, вже затверджені Вашинґтоном і є в ході переселенської процедури в консулятах в Европі. Досі прибули на ашуранси ЗУАДК 352 родини, зложені з 839 осіб. В цій сумі є коло 15% т. зв. анонімних ашурансів, що їх дійсним спонзором є ЗУАДК, який дбає за їх приміщення і працю. На день 31 грудня 1955 позички, що їх дістав ЗУАДКомітет у Міждержавному Комітеті для Европейської Міґрації в Женеві, дійшли до суми 55,647,50 дол., а до кін-

(Закінчення на стор. 4-ій)

ГЕРРІ ШВОРЦ ПРО СВОЇ ВРАЖЕННЯ З ПОБУТУ НА УКРАЇНІ

СПІВРОБІТНИК Н.Й.ТАЙМСУ ДОПОВІДАВ НА ЗАПРОШЕННЯ УККОМІТЕТУ ПРО СВОЮ ПОЇЗДКУ ДО СССР

Ню Йорк. Геррі Шворц, співробітник Ню Йорк Таймсу і відомий коментатор та один з кращих знавців совєтської проблематики, доповідав минулої п'ятниці, 16-го березня перед українською публікою про свою недавню поїздку до Совєтського Союзу та зокрема про свої враження з короткого побуту на Україні. Доповідь відбулася з ініціятиви президента УККомітету п. Д. Галичина та перед спеціяльно запрошеною УККомітетом публікою в приміщенні Українського Наукового Інституту Америки при 79 вулиці і 5-ій евеню. Доповідача представив п. Д. Галичин, підкреслюючи, що п. Шворц говоритиме не як співробітник Н.Й.Таймсу, але як „приватний громадянин", отже висловлюватиме виключно свої власні погляди і враження. На вступі п. Шворц попередив, що він правдоподібно не скаже того, чого українські слухачі могли б від нього в першу чергу очікувати, бо він „мас жити з усіми, навіть з федералістами, якщо такі ще існують", отже обмежуватиметься виключно до того, що він чув і бачив під час своїх коротких відвідин в підсовєтській Україні влітку минулого року. Приїхавши до Москви, п. Шворц упродовж десяти днів відвідав Україну, зокрема її міста: Київ, Харків і Одессу. Очевидно, що відвідини відбувались в супроводі провідників з „Інтуріста", офіціяльної совєтської агенції для відвідувачів. Совєтський Союз не є вільна країна і закордонний відвідувач не може бачити того, що хотів би, тільки те, що йому покажуть — твердив п. Шворц. Найбільше, що його вразило під час відвідин на Україні, це „казкове багацтво" країни. Україна неймовірно багата, це один великий город, який немає жадного порівняння ані в Америці, ані в світі — говорив п. Шворц, — але тим не менше українське населення вразливо бідолашне. Він питався принагідно про причини того контрасту, але тільки у вимкових обставинах міг почути — в його переконанні — правильне ви-

(Закінчення на стор. 3-ій)

ВИСТУП ХРУЩОВА ПРОТИ СТАЛІНА ВНІС ЗАКОЛОТ У КОМУНІСТИЧНІ РЯДИ

Москва. — Ревеляції Хрущова на таємному засіданні 20-го конгресу Комуністичної партії СССР у Москві про злочинність Сталіна і його манію переслідування, які — хоч засекречені — передістались до публічного відома в цілому Совєтському Союзі, викликали потрясаюче враження на всіх тих, що звикли були до трактування Сталіна, як комуністичного ідола. За загальним ствердженням усіх чужинецьких дипломатів і кореспондентів у Совєтському Союзі, сам Хрущов напевно не сподівався таких наслідків свого виступу проти Сталіна. У Тбілісі на Кавказі вибухли спонтанні демонстрації студентів і робітників. Кружляють непотверджені вістки про те, що поліція стріляла на демонстрантів і багатьох вбила. В усякому разі в Кавказькому обширі, а також в Чорноморському обширі, отже на півдні України, мусіли статися якісь події, бо припинено залізничий рух в сторону Тбілісі, столиці Грузії, Єревану, столиці Вірменії, Баку, столиці Азербайджану, й до Сочі, відомої літньо-відпочинкової місцевости в Криму. Враження з ревеляцій Хрущова двояке: фанатичні комуністи, особливо ґенерація, народжена й вихована за часів культу Сталіна, не хочуть, чи не можуть повірити в правдивість, що вчорашні найближчі співробітники й обожателі Сталіна, які звеличували його і підлещувались йому та властиво самі здвигнули ідолопоклонницький культ Сталіна, тепер представляють його, як людину несповна розуму, що підрізав могутність совєтської армії, вистрілявши без ніякої дійсної вини і причини цілу військову верхівку (розстріл маршала Тухачевського й кількох сот чи навіть тисяч старшин), і бунтуються проти такої версії, — інші знову хочуть показатись ультральояльними до влади Хрущова й раді б приспішити процес розвінчання Сталіна. До партійних властей впливають буцімто масово запити, що робити з пам'ятниками Сталіна, його погруддями й портретами та назвами прерізних фабрик, колгоспів і міст у честь Сталіна. У деяких містах самотужки місцеві партійні станиці змінюють назви вулиць і валять пам'ятники Сталіна. Найбільша фабрика автомобілів у Москві „імени Сталіна" непевна, чи має зберегти надалі фірму того свого патрона. Закордонні комуністи, які спершу промовчували взагалі ревеляції Хрущова про Сталіна, тепер, під впливом появи вісток в некомуністичній пресі, з „Ню Йорк Таймсом" у проводі, подали й собі таку інформацію, очевидно — спеціяльно спрепаровану, багато злагіднену. Комуністичний орган „Ль"-Уніта", віденська комуністична „Фольксстімме", паризька „Ль'Юманіте" і нюйоркський „Дейлі Воркер" потвердили одверто чи посередньо факт того таємного засідання комуністичної верхівки в Москві, присвяченого своєрідному „судові" над Сталіним. Все ж, за коментарями закордонної преси, совєтський уряд імовірно опанує ситуацію внутрі комуністичних рядів в СССР і інших країнах, бо комуністи скрізь привикли до сліпого й безкритичного послуху кожночасній московській владі. Вказується на факт, що з Москви виїхало багато передових комуністів з різними місіями за кордон, як ось Маленков до Лондону й Мікоян до Пакістану, а Громико на конференцію роззброєння до Лондону, і що вони не рухались би з Москви, якби совєтському урядові грозили якісь поважні труднощі збоку своїх партійців, приголомшених раптовим скиненням Сталіна з п'єдесталу. У самій Москві люди ходять масово на Червоний Майдан перед Кремлем — дивитися, чи може забрали вже потайки Сталіна з мавзолею, де його похоронено поруч Леніна.

Труман і Стівенсон критикують заяви уряду про послаблення Совєтів

Скрентон, Па. — Бувший президент Геррі С. Труман промовляв на прийнятті Приятелів — Синів св. Патрика в Питсбурґу, Па. і заявив, що уряд президента Айзенгавера складає невірні заяви про те, що, нібито, послабла збройна сила Совєтів, бо, на думку бувшого президента, „факти говорять про щось інше." Труман твердить, що комуністи збільшили свою силу в Північній Кореї, в Південно-Східній Азії, на Середньому Сході, в Африці і в країнах Латинської Америки. Комуністи збільшили свої сили і змагають до економічної інфільтрації в державах вільного світу. Представники американського уряду, казав Труман, твердять зовсім протилежне, що комуністичні впливи маліють в державах вільного світу, а наша позиція зростає. Щоб протиставитися комуністичній небезпеці. Труман закликав уряд ЗДА діяти в таких чотирьох напрямках: 1. Американський нарід повинен знати правду про дійсний стан теперішньої ситуації і тоді він зможе з більшим успіхом протиставитися комуністичній небезпеці. 2. ЗДА мусять затримати свою оборонну силу, не сміють залишити продукції нових родів зброї і не можуть зменшувати армії, фльоти і морської піхоти, бо тоді нас випередять Совєти, а це було б катастрофою вільного світу. 3. Ця країна мусить продовжувати свою допомогу вільним країнам не тільки в військовій ділянці, але також і в ділянці економіки. 4. Уряд ЗДА повинен виразно підкреслити, що основною причиною нашого проводу в світі є те, що ми „віримо в волю, волю для нас і для інших народів", — а не якісь інші політичні чи економічні причини. — Демократичний кандидат на президента Адлей Е. Стівенсон промовляв на зборах в Мурґеді, Міннесона, і заявив, що уряд президента Айзенгавера не хоче сказати правди народові про силу комуністичних держав і „оповідає народові в цій справі казки, а не дійсні факти".

УКРАЇНСЬКЕ ЖІНОЦТВО ВШАНОВУЄ СВОЇХ ЗАМУЧЕНИХ У КІНҐІРІ СЕСТЕР

Минулої неділі, 18-го березня, в багатьох українських громадах в ЗДА та в інших країнах відбулися врочисто-жалобні імпрези, якими українське жіноцтво вшановувало героїчну смерть пів тисячі своїх сестер, які виступили в обороні в'язнів у совєтському концентраційному таборі в Кінґірі та були змасакровані большевицькими танками. Імпрези відбулися на заклик Світової Федерації Українських Жіночих Організацій. З цієї нагоди в багатьох українських церквах відправлено за замучених молебні і панахиди при зорганізованій участі українського жіноцтва. В численних громадах, зокрема у Филаделфії, осідку централі Союзу Українок Америки, відбулись жалобні зібрання і академії. В Ню Йорку така академія, при масовій участі громадянства, відбулась уже раніше, 26-го лютого, стараннням Об'єднання Українських Жіночих Організацій, і тому цим разом вшанування поляглих жінок обмежено тут до церковних відправ. З нагоди недільних жалобних імпрез, зокрема у Филаделфії, приготовано та розіслано до американської преси та до урядів відповідні матеріяли про цей страшний совєтський злочин та про героїчну поставу і смерть українських жінок.

Українська родина з Тернополя прибула до ЗДА

Ню Йорк, Н. Й. — Щоденник „Ню Йорк Таймс" повідомляє, що українська родина, Іван Семенина з дружиною, вернулася до цієї країни після 36-річного перебування в Україні. Ця родина прибула перший раз до ЗДА в 1910 році, але в 1920 році вернулася на Україну, і тепер прибула з Тернополя. Їхня донька пані Джозеф І. Баєр із Ред Бенку, Н. Дж., ще в 1946 році просила візу для своїх батьків, і від того часу написала кілька листів до Москви, просячи для них дозволу залишити СССР. В листопаді 1955 р. Іван Семенина дістав дозвіл на виїзд, а в лютому цього року ця родина дістала американську візу, на основі якої прибула до своєї доньки. З Вашинґтону повідомляють, що 66-річний баптистський проповідник І. Семенина і 62-річна його дружина прибули на нормальну візу (з квоти) і мають право постійно перебувати в цій країні.

Наукова Конференція УВАН і НТШ в честь Шевченка в Ню Йорку

Ню Йорк, Н. Й. — В неділю 18 березня Українська Вільна Академія Наук у ЗДА і Наукове Товариство ім. Шевченка в Америці влаштували спільну наукову конференцію в залі Українського Мистецького Клюбу при Другій евеню, на програму якої склалися доповіді проф. д-ра Кисілевського і поета Євгена Маланюка. Конференцію відкрив проф. М. Вєтухів короткою промовою, в якій вказав на те, що українські вчені в вільному світі мають можливість вільно вивчати Шевченкову творчість, не так, як це дістється в поневоленій Україні, де фальшують творчість генія українського народу, наганяючи її до своїх загарбницьких цілей. Проф. Кисілевський дав оцінку двох поважних праць про Шевченка: Повного видання Шевченкових творів, яке опрацював покійний професор Леонід Білецький, і які видала УВАН в Канаді в чотирьох томах, — та працю проф. Павла Зайцева, яку видало НТШ під заг. „Життя Т. Шевченка". Доповідач високо оцінює ці дві праці, які подають правдивий образ життя і творчости найбільшого українського поета. Поет Євген Маланюк доповідав на тему „До живого Шевченка" і в своїй доповіді показав слухачам, які вповні виповнили велику залю УЛМКлюбу, правдивого „живого" Шевченка, а не такого, яким його бачили московські критики та давніше покоління українських народовців. Живого Шевченка пізнали українці аж в роках визвольної війни, в роках 1917-1920, і таким він існує тепер для українського народу. Конференцію закрив д-р Юрій Фединський від НТШ, який заповів, що цього року НТШ буде святково відзначувати 100-річчя з дня народин другого великого сина України — Івана Франка.

У Лондоні розпочались нові наради над роззброєнням

Лондон. — На понеділок 19 березня призначено перше засідання нової сесії Підкомісії Об'єднаних Націй для справ роззброєння, яке викликує в міжнародних колах велике зацікавлення у зв'язку з останніми пропозиціями през. Айзенгавера та французько-англійськими нарадами. Франція й Англія предложать спільний плян, який має бути посереднім поміж американською концепцією, щоб не переводити найменшого роззброєння без попереднього встановлення цілого апарату міжнародної контролі над дійсним переведенням в життя постанов про роззброєння, та совєтською вимогою, щоб переводити ефективне роззброєння головно наземного війська і щоб видати генеральну заборону вживати ядрову зброю.

Астрономічна весна не зважає на погоду

Ню Йорк, Н. Й. — Хоч у багатьох стейтах ЗДА в останніх днях падає сніг і температура впала нижче від зера, астрономи нюйоркського Гайден Плянетаріюму не забули обраховувати, коли саме цього року завітає до нас весна. Вони точно обчислили, що весняне рівнодення настане у вівторок 20-го березня о 10 год. 21 хв. перед полуднем. Астрономи викалькулювали, що в перший день весни сонце стоятиме прямовісно над головами мешканців маленького острова Мехіяна, який лежить на рівнику навпроти гирла ріки Амазонки коло узбережжя Бразилії. Астрономи стверджують, що під час цьогорічної зими пересічна температура була нижча від нормальної, а грудень 1955 року був найхолоднішим місяцем за 29 попередніх років. Яка буде весна — астрономи не віщують.

110,000 ірляндців брало участь в параді св. Патрика

Ню Йорк, Н. Й. — В цьогорічній параді св. Патрика взяло участь рекорово високе число ірляндців — 110,000 осіб, які маршували по 5-ій Евеню від 44-ої до 96-ої вулиці. Ця парада відбувається вже 152-ий рік, але цього року по раз перший взяв в ній участь ірляндський прем'єр міністрів Джан А. Костелло, який тепер гостює в цій країні. Велике число ірляндців з'явилося на цю параду, незважаючи на це, що температура весь день трималася коло 32-ох ступнів, і що декуди треба було маршувати по кучугурах снігу, який лежав по боках вулиць, якого не вдалося вивезти тисячам робітників, що цілу попередню ніч очищували 5-ту Евеню від снігових насипів, які навіяла сильна сніговія. Цю імпозантну дефіляду відбирали достойники на двох місцях. Перед катедрою св. Патрика стояв із релігійними достойниками кардинал Ню Йорку Френціс Спеллман, а при 64-ій вулиці на окремому підвищенні стояли губернатор Аверелл Гарриман, посадник міста Роберт Ваґнер та пізніше приєднався до них ірляндський прем'єр, який прилетів на цю параду з Вашинґтону. Прем'єр Костелло з захопленням приглядався параді, заявляючи, що він ніколи ще не бачив разом стільки ірляндців, бо в Ірляндії „День св. Патрика" має чисто релігійний характер і паради, які відбуваються з того приводу, бувають менші і не такі величаві.

Франція погодилась на самостійність Тунізії

Париж. — Франція признала Тунізії державну самостійність. Відповідний офіційний акт буде урочисто проголошений в Парижі у вівторок 20 березня, коли-то має бути підписаний формальний документ в цій справі. Таке оприлюднив в суботу 17 ц.м. французький міністер закордонних справ Піно у висліді затяжних і трудних двотижневих переговорів, що велись в Парижі з представниками націоналістичної партії тунізців. До остаточного порозуміння прийшло впродовж ночі з п'ятниці на суботу, коли, здавалося, переговори розіб'ються об вимогу тунізців признати їм право вести власну закордонну політику та мати власну армію і відповідати за внутрішній порядок в краю. Коли настав критичний момент у переговорах і делеґація тунізців мала залишити Париж, відбулось надзвичайне засідання французької ради міністрів, на якому доручено міністрові Піно ще раз пробувати можливого зговорення. З боку тунізців включився в переговори особисто голова націоналістичної партії, колишній французький в'язень Габіб Бурґуіба і обидві сторони, взаємно поступившись, осягнули згоду. На цій підставі в Тунізії мають відбутись 25 ц.м. загальні вибори. 2 березня ц.р. Франція признала самостійність Марокко. На ці рішення безумовно вплинула важка ситуація в Альжирі, де продовжується партизанська війна.

СНІГОВА КАТАСТРОФА У ЗДА

Сніжні опади, що почались в минулу п'ятницю у цілій східній смузі ЗДА, від Західньої Віркжинії аж до Атлянтійського берега і Нової Англії, спричинили справжню катастрофу, дезорганізуючи, а то цілком паралізуючи комунікаційний рух і вперухомлюючи через те тисячі фабрик і підприємств. Такої сніговії, як вона була в понеділок 19 березня, напередодні „офіційної весни", не пам'ятають найстарші американці.

В АМЕРИЦІ

● **Сенатор Еверет М. Дірксен** запропонував провести в Сенаті переслухання, з якої причини збільшилася ціна на каву.

● **Сенатор Джан Е. Гендерсон** заявив, що Поштовий Уряд повинен видати окрему марку на відзначення праці американського фармера.

● **16 березня** Військова Академія в Вест Пойнті відзначувала 154 роковини свого існування. З цієї нагоди будують новий будинок для потреб цієї школи.

● **Учителі народних шкіл** в Ню Йорку дістали підвишку платні. Платні учителів, що мають звання бакалаврів, виноситимуть від 4,000 до 7,000 дол., а зі ступнем „мастера" — від 4,400 до 8,000 долярів, залежно від років праці. У Ню Йорку в народних школах працює 34,000 вчителів.

● **Віце-президент** Ричард М. Ніксон дякував тим виборцям у стейті Ню Гемшир, які голосували на нього в правиборах, хоч його ім'я не було на виборчому списку.

● **Автомобільне** бюро повідомляє, що в 1955 році в Нюйоркському стейті в автомобільних катастрофах згинуло 2,226 осіб, — на 132 особи більше як в 1954 р.

● **Роман Ґуртлер** із Честеру домагався 100,000 долярів відшкодування від І. Нуркевіча який пазвав його публічно комуністом. Апеляційний Суд і Олбані відкинув цю скаргу, бо Ґуртлер не міг доказати, яку шкоду він мав внаслідок заяви Нуркевіча.

● **В Арґентині** чимраз більше поширюється дитячий параліч. З 1,676 дітей, які захворіли на поліо, вже померло 152. Протягом одного дня зареєстровано 65 нових випадків захворіння на цю недугу. Із Вашинґтону мають вислати до Буенос Айресу 21,360 фунтів ґамма ґлобуліни для поборювання поліо.

● **Директор** Крайового Туберкульозного Товариства д-р Дж. Е. Перкінс заявив, що майже одна третя населення ЗДА носить в собі туберкульозні бацилі. Якщо не винайдуть якогось запобіжного ліку, то ці пасивні бацили спричинять в майбутніх десятиріччях захворіння на сухоти 2,500,000 осіб.

В СВІТІ

● **Викинувши** з Третяковської ґалерії в Москві 25 портретів Сталіна, большевики викинули також тисячі дарунків, які дістав був за свого життя Сталін і які зберігалося в окремій залі Музею Революції. Менше вартісні зложено на складі, а з вартісних позпімали ім'я Сталіна або змінили на картках пояснення, що подаровано їх Центральному Комітетові партії з нагоди 19-го З'їзду, або з нагоди 300-річчя „воз'єднання" України з Московщиною. Між цими дарунками є 2,600-футова кришталева ваза, піднесена Сталінові від Ленінградської фабрики скла.

● **На Кипрі,** в містечку Лярнака, що нараховує 16,000 мешканців, англійці, побоюючись демонстрацій з приводу убивства 7-річного хлопчика, який разом з великим гуртом дітей обкидував камінням два військові авта, — заборонили мешканцям виходити із домів, а похорон дитини наказали перевести вдосвіта, без участи публіки. В столиці Кипру Нікозії розшукують людину, що вбила англійського сержанта.

● **Мароккапські партизани** дістали заклик від генерального секретаря націоналістичної партії — припинити всяку збройну акцію проти Франції, бо вона, мовляв, погодилась на три найважніші вимоги мароккапських патріотів: 1) політична незалежність, 2) власна армія і 3) власна закордонна політика.

● **У часописах Йорданії,** а пізніше і в світовій пресі надруковано фотознімку народженої 13 лютого ц. р. першої дитини Йорданського короля Гуссейна, княжни Аліси, і його дружини королеви Діни. Йорданці дуже розчаровані, що цією дитиною є дівчинка, бо всі вони хотіли мати наступника престолу.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.
Entered as Second Class mail Matter at the Post Office of Jersey City N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.
За кожну зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.
Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

ЗАХІДНІ НАДІЇ НА УКРАЇНЦІВ

В історії вже записані випадки, коли Україна рятувала західній світ та його цивілізацію від заглади. Записані теж випадки, коли той же західній світ у часах найбільшої загрози зв'язував з Україною свої надії на рятунок. У боротьбі проти диких орд та їх походів на Захід виникла Українська Держава, передмур'ям Заходу та його християнської цивілізації була княжа Україна, як була нею й українська Козацька Держава. А в новітніх часах знову ж таки українцям припала трагічна роля своїми трупами і своєю кров'ю захищати західній світ та його цивілізацію від найбільш варварської загрози — московського большевизму.

Скільки то надій на зміну і рятунок проти варварської загрози зв'язував західній світ хоч би в останніх двох десятиріччях. І не без причини. Москва бо, маючи вічні клопоти з Україною, не зуміла досі змобілізувати всіх своїх та захоплених нею чужих ресурсів для плянованого походу на підбій світу, а коли в такий похід вибрався Гітлер, то знову ж таки на українських шляхах та на українських перешкодах поламав він свої колеса. Найкращі знавці та аналітики історії висловили своє переконання, що коли б не страх перед українською „відосередньою силою", то московська загроза для Заходу була б більша й страшніша.

Історія виказує, що досі Україна і український нарід завжди приносили Заходові рятунок у першу чергу своєю кров'ю і боротьбою в дослівному розумінні цього слова. З проллятою в боротьбі українською кров'ю зв'язувалось і надії Заходу на рятунок в обставинах найбільшої загрози. Але в останньому часі наступила в тих надіях основна зміна. Світ бо боїться війни, боїться революцій і повстань, що могли б розпалити загальну війну. Він чіпляється, можна сказати, за кожну стебелину, щоб врятуватись від війни, сподіваючись, що ану ж таки пощастить мирним шляхом відвернути ту страшну загрозу, яку становить для нього комуно-московський імперіялізм. Під цим кутом, виходило б, переорієнтовує тепер Захід і свої надії на Україну.

Цікавим прикладом тих змін у західніх настроях і надіях може бути стаття відомого англійського знавця Східньої Европи, зокрема, українського потенціялу в східньоевропейському політичному комплексі, Едварда Кренкшо, надрукована в цілому ряді англійських і американських газет. Промовистий вже самий заголовок статті: „Невже Україна відсуває росіян?" Хід думок статті Кренкшо такий:

У Совєтському Союзі найбільше потрібно сьогодні: енергії, рішучости, ініціятиви і тривкої практичности. Булґанін і Каґанович намагаються зреволюціонізувати російський підхід до індустрії, а Хрущов пробує те саме у відношенні до сільського господарства. Це є конечність, бо Совєтський Союз вже не може сьогодні думати категоріями ані невичерпних ресурсів, ані необмеженої людської робітної сили. Всього починає бракувати і всюди потрібно раціональности і практичности. Але саме ці прикмети суперечать характерові росіян, що є „бездушні, ліниві, імпульсивні й марнотратні". Тим часом українці, — твердить Кренкшо, — мають точно ті прикмети, які тепер потрібні. У деяких відношеннях вони, українці, можуть бути менш симпатичні, ніж росіяни, їм може „бракувати фантазії і легкої великодушности", але вони „більш ділові і далеко практичніші. Дати їм нагоду, і вони переформують Росію".

Кренкшо ставить ще й такий запит: „Я часто дивуюсь, що могли б зробити росіяни, якби вони були зорганізовані американцями? Проте, в Совєтському Союзі немає американців. Натомість Совєтський Союз має щось інше, — він має українців!"

Цю творчу і порядкуючу силу українців знає з власної практики Хрущов, і ту силу, думає Кренкшо, Хрущов плянує використати. Як доказ цього, вважає Кренкшо факт включення до Центрального Комітету партії найбільшого за всі часи числа українців, або осіб, зв'язаних з Україною. „Після століть гноблення великоросами, українці тепер фактично зачали рух проти колонізації. Свідомо чи ні, — хто це може знати? — але факт залишається..." Далі автор твердить: „...українці починають на велику скалю входити в справу порядкування Великої Росії, і це дістється в хвилині, коли вони можуть внести найкращі якості, потрібні для дальшого швидкого розвитку". На закінчення Кренкшо робить такий висновок: „Якщо цей рух триватиме і зростатиме, якщо невтомні й ділові українці, повні ініціятиви, самопошани і проворної самопевности, увійдуть в ключові позиції на всьому величезному обширі, то наслідки того можуть бути направду замітні".

Коротко: війна чи мир, західні надії зв'язані з українцями!

ПІСЛЯ МОСКОВСЬКОГО З'ЇЗДУ

Отже, 20-й З'їзд Комуністичної партії Совєтського Союзу закінчився. 1500 делеґатів — сіра еманація 8-мільйонової партії — розпорошилася по містах і селах СССР, щоб реалізувати ухвалені в Москві постанови. Направду, жадної яскравої індивідуальности з-поміж цих півтори тисячі людей на З'їзді не проявилось. І це зрозуміло, бо це — наслідок довголітньої селекції, старанного відбирання і винищування всього того, що вирізнялось з-поміж партійної маси. Одноціла, однозгідна, безкритична і досконало видресувана репрезентація комуністичної партії — якби перед З'їздом у Кремлі „колективний провід" вирішив був валяти не Сталіна, а самого Карла Маркса — так само одноголосно й одностайно повалила б основоположника марксизму, як валила „отця народів". Ось в такому жалюгідному вигляді представлений був на московському З'їзді „авангард світового пролетаріяту".

Оцінювати 20-й З'їзд КП СССР треба було б, властне, не в площині формальній, а головно в площині психологічній та інтуїтивній, бо ж відомо, яка є вартість голошених на такого роду з'їздах слів і подаваних у зведеннях цифр та статистичних даних. Хто ж бо повірить, після попередніх п'яти п'ятирічок, що в шостій промислова продукція Совєтського Союзу зросте раптом на 65%, засоби продукції збільшаться на 70%, а кількість продуктів споживання — на 60%. Такі самі приголомшливі цифри публіковано в плянах усіх попередніх п'ятирічок, а проте й досі підсовєтська людина гола, боса і голодна. Зрештою, сам теоретик соціялістичного будівництва, Первухін, мав би розвіяти всі надії підсовєтських народів на обіцяне в п'ятирічному пляні піднесення добробуту. „Наша партія, — сказав він у своїй промові на з'їзді, — рішуче боролась і бореться проти ворожих духові ленінізму поглядів, які полягають у протиставленні легкої індустрії важкій і в тому, що буцімто на якомусь етапі (!) соціялістичного будівництва переважаючий розвиток важкої індустрії перестане бути головним завданням"... Інакше кажучи, ні на якому етапі соціялістичного будівництва масло і штани не переважать гармат і бомб.

Як виходить із затвердженого З'їздом пляну нової п'ятирічки, Україні на майбутнє призначається ролю постачальника сирівців. За 1956-60 роки мусить вона максимально збільшити видобуток вугілля в Донбасі, у нововідкритому Львівсько-Волинському вугільному районі і в нових вугільних районах Придніпров'я. Її важкий промисел залишається в основному на давньому рівні.

В сільському господарстві таку величезну увагу приділено кукурудзі (уже в 1955 році одна третина всіх вирощуваних зернових культур припадала на кукурудзу), що без перебільшення можна говорити про кукурудзацію України, про перетворення її на своєрідних „корнленд", як то по другій світовій війні плянували були Совєти перетворити Німеччину на „картофельнлянд". На західньо-українських землях в наступному п'ятирічччі, де в останніх роках розбудовано дещо з промислу машинобудівного та легкого, розрахованого переважно на задоволення місцевих потреб, так само, як і на східніх землях, не заплянованo жадної великої новобудови, натомість ітиме чимраз більша експлюатація нафтових джерел та хижацьке винищування волинських і карпатських лісів.

У південній і центральній частині України в п'ятирічному пляні намічено побудову цілого ряду водних каналів, що, очевидно, матимуть і стратегічне значення на випадок війни. В наступній п'ятирічці має бути закінчений Кахівський гідровузол, побудовані Кременчуцька та Дніпродзержинська гідроелектрівні і закінчений канал Північний Донець-Донбас, вивершена перша черга Краснознаменської системи і розпочата будова Північно-Кримського каналу. Також передбачається широка розбудова маґістральних газопроводів з Підкарпаття, якими переганятиметься газ з України до Росії.

Особливий притиск зроблено в п'ятирічному пляні на піднесення продуктивности праці робітників і колгоспників, що є нині найслабшою ланкою в совєтській господарській системі. І так, у промисловості ухвалено підвищити видатність праці, тобто підсилити визиск робітників, не менше як на 50%, а заробітну платню за цей же час збільшити на 30%; в будівництві — підвищити видатність праці не менше як на 52%, при збільшенні платні також на 30%. У 1919 році — році повного розвалу економіки бувшої російської імперії, коли від видатности праці робітників залежало „бути чи не бути" совєтській владі, Ленін писав: „Ми всі добре знаємо основні умови занепаду видатности праці: загальна руїна, зубоження, втома, хвороби і недоїдання. Останнє щодо важливости займає перше місце... А щоб усунути ці причини, потрібне піднесення видатности праці і в рільництві, і в транспорті, і в промисловості. Виходить, таким чином, якесь зачароване коло: щоб піднести видатність праці, треба рятуватись від голоду, а щоб рятуватись від голоду, треба піднести видатність праці..." — В якій мірі має слушність Ленін з цими своїми думками в 1956 році?

З нового п'ятирічного пляну виразно виходить, що центр ваги важкої промисловости — побудову найбільших індустріяльних об'єктів — Москва збирається переносити на схід — у Східній Сибір, а також у країни Середньої Азії, зокрема в Казахстан, що також можна пояснити бажанням партійного проводу забезпечити себе на випадок воєнних дій.

Свої особисті позиції на 20-му З'їзді Хрущов забезпечив повністю. З'їзд закінчився, обравши „одноголосно" хрущовський ЦК КПСС і затвердивши „ленінську" генеральну лінію в такому вигляді, як її пропонував Хрущов. З 124 членів попереднього ЦК вичищено 45, з 110 кандидатів — 64. При збільшеному тепер до 133 членів складі ЦК, а кандидатів до 122, введено до нього 129 хрущовців. Отже, ЦК цілком у руках Хрущова. У Президії ЦК — найвищому органі совєтської диктатури, — який складається з 11 членів, Хрущов також повний хазяїн. Молотов бо — скомпромітований своєю кардинальною помилкою щодо того, чи побудований вже соціялізм в СССР, чи ще не побудований. Маленкова, після його самокаяття, зведено до рівні урядовця-функціонера. Мікоян — вроджений лакей — свою відданість Хрущову продемонстрував на З'їзді, прийнявши на себе ролю розвінчувача Сталіна. Каґанович не претендуватиме на диктаторство з огляду на своє національне походження. Ворошилова тримають у Президії, як „весільного генерала". Говорять про Жукова — кандидата у члени Президії — що він міг би бути конкурентом Хрущова, але годі укладати прогнози, при відсутності будь-яких певних даних.

Прикметною річчю на З'їзді було ще й те, що про комунізм, грядуще комуністичне царство та інші високі матерії, про які так часто згадувано на попередніх з'їздах — на цьому зовсім не говорилось. Цей з'їзд був наскрізь практичний і наскрізь демагогічний. Практичний у конкретних рішеннях у зв'язку з новою тактикою, а демагогічний в тій його частині, яка обіцяє виголоднілим народам щастя і добробут у найближчі 2-3 роки. Суцільною демагогією були також і декляpації в зовнішньополітичній ділянці.

Національне питання на цьому З'їзді майже не порушувано — очевидно, „колективний провід" розв'язки його ще сам собі виразно не уявляє. А проте, новоявлений теоретик марксизму-ленінізму, Хрущов, згадав буржуазних націоналістів, як найлютіших ворогів совєтського режиму, і проголосив при цьому нову формулу для означення ідейної основи, на якій має стояти совєтський громадянин. Звучить це означення так: „Органічне сполучення соціялістичного патріотизму з пролетарським інтернаціоналізмом". Чи не проголосять за цю формулу у Москві незабаром Нікіту Хрущова, за сталінським зразком, „генієм усіх часів і народів"?

В. С-ко

Іван Кедрин

ДВІ ІСТОРИЧНІ ДАТИ

У місяці березні маємо не тільки світлі роковини народин Тараса Шевченка — радісні роковини приходу на світ пробудника української національної думки в недосяжній досі досконалій поетичній формі, але й сумні роковини двох політичних подій, тісно пов'язаних з історією нинішніх днів. Це — постанова Ради Амбасадорів з 15 березня 1923 року, яка признала Східню Галичину Польщі, і Ризький мировий договір між Польщею і СССР з 18 березня 1921 року, який визнав з польського боку комуністичний режим на Сході Европи і фактично поділив українські землі між польською і обновленою в постаті СССР російською державою.

Рішення Ради Амбасадорів було наслідком прогри Західньої України в її визвольній війні з Польщею, прогри, яка прийшла внаслідок підтримування Польщі Францією, що створила на своїй землі армію ген. Юзефа Галлера і дозволила перевезти ту армію до Польщі „для боротьби з большевицькими бандами". Попередило постанову Ради Амбасадорів рішення Найвищої Ради з 25 червня 1919 р., яке уповноважило польський уряд окупувати Східню Галичину по Збруч і завести в ній „тимчасову адміністрацію". Уряд Західньо-Української Республіки, т. зв. Диктатура през. д-ра Євгена Петрушевича, який з еміґрації у Відні вів міжнародний процес за Східню Галичину, той процес програв. Його репрезентанта не запрошено на вирішне засідання Ради Амбасадорів, як виконного органу Найвищої Ради, і акту про вирішення нею правно-державної приналежности Східньої Галичини не предложено йому для попереднього відома. Це рішення буквально звучало так: „Зваживши, що, згідно з статтею 91 мирового договору в Сан Жермені, Австрія зреклася на користь головних союзних і прийнятих до союзу держав усіх прав і титулів до територій, які раніше належали до колишньої австро-угорської монархії які знаходяться поза новими кордонами Австрії, як це описано в 27 статті згаданого договору, але яких досі ще нікому не признано, і маючи на увазі, що Польща признала, що щодо східньої частини Галичини етнографічні умовини конечно вимагають автономного устрою, — конференція амбасадорів рішила признати, як границі Польщі з Росією, лінію, означену й застовплену за згодою обох держав і на їх відповідальність 23 листопада 1922 року". Згадана „застовплена" лінія відповідала кордонам, визначеним у Ризькому договорі. Цей акт Ради Амбасадорів підписав в імені Польщі амбасадор Маврикій Замойський.

Очевидно, Польща не дотримала прийнятого в тому акті міжнародного зобов'язання щодо автономії для Східньої Галичини, бо схвалений нею закон з 26 вересня 1922 року про восвідську автономію трьох східньогалицьких восвідств і створення на території цих восвідств „найдалі до двох років" українського університету, був подуманий заздалегідь, як тактичний маневр для обдурення західнього світу. У новій польській конституції з 28 квітня 1934 року, яка заступила першу конституцію з 17 березня 1921 року, — у тій квітневій конституції, що, до речі, по нинішній день є кісткою незгоди польської еміґрації, — не було вже згадки про те внутрішньополітичне і міжнародне зобов'язання щодо українців. Польща не дотримала також своїх зобов'язань, продиктованих

(Закінчення на стор. 3-ій)

Ярослав Курдидик

ВЕЛИКІ КЛОПОТИ З МАЛОЮ ВІЙНОЮ

Події на Близькому Сході нагадують „гордійський вузол", і на перший погляд виглядає так, що цього вузла вже, мабуть, ніхто не розв'яже. У декого може навіть постати думка, що його прийдеться розтинати, і що це вже тільки питання часу — хто, коли і в якому саме місці почне це робити. Коли, однак, докладніше й глибше розглянути положення, то вийде на яву, що в тому обширі анґажуються й діють сторонні сили, які всю ту „вульканічну ситуацію" готові скоро прохолодити.

Якщо прем'єр Єгипту, Ґамаль Нассер, позірний провідник арабського світу, уважає, що димісія ген. Ґлобба зміцнила позицію Йорданії і що арабський світ на цьому виграв, то він грубо помиляється. Якраз навпаки — подія ця може спричинити зворот у всій дотеперішній напруженій ситуації на Близькому Сході. Певно, що коли розглянути всю ту справу об'єктивно, то позиція ген. Ґлобба, як високого ранґою старшини-чужинця на пості головнокомандувача йорданської армії, — це, в нинішніх часах розпалених націоналістичних рухів, небуденний анахронізм, і його виправдувати чи обороняти таки не під силу. Проти такого роду анахронізмів бунтується не лише національна честь кожного народу, але навіть здоровий розум.

Коли ж підійти до цієї справи з другого боку, то ген. Ґлобб із своїм генеральним штабом, який репрезентував англійські впливи в Йорданії, немовби символізував ще не цілком захитану імперіялістичну позицію Англії на Близькому Сході. Треба признати, що, після виходу англійців із зони Суезького каналу, Йорданія залишалась англійською ключевою позицією, з якої Англія контролювала, зі стратегічної точки зору, території Кувайту та Баграйну, і, маючи в цьому обширі добре розбудовані бази, являлась не голословним ініціятором Баґдадського пакту, а таки його основною і фактичною підбудовою.

Як виходило б, кризу в Йорданії і воєнні інциденти, які трапляються щораз частіше на кордонах Ізраїлю, слід уважати немовби за нову совєтську офензиву на Близькому Сході, яка має на меті одно головне завдання — послабити за всяку ціну Баґдадський пакт і відтяжити себе з того найбільш загрозливого боку. З останніх подій видно, що комуністична інфільтрація сягає в тому обширі далеко глибше, як би це могло декому видаватися. Вистачить тільки пригадати недавні заворушення, що вибухнули в Йорданії у зв'язку з намаганням втягнути її до Баґдадського пакту, посилення прикордонних інцидентів та димісію ген. Ґлобба, щоб побачити як зміцніли комуністичні впливи на Близькому Сході.

Прем'єр Нассер розраховує, очевидно, на те, що коли відносини між арабськими країнами та Ізраїлем загострються ще більше і приведуть до вибуху війни, то з ним будуть солідаризуватися всі арабські країни. Він може не бере до уваги одного дуже важливого факту, а саме — яке становище примушений буде тоді зайняти західній світ. Бо вибух війни в цьому обширі це не буде лише конфліктом між Ізраїлем та його арабськими сусідами, але це буде справа, яка висуває цілий ряд причин, щоб її зльокалізувати: 1) Не лише для Англії, але й для всієї Західньої Европи загрожуватиме катастрофа, якщо, внаслідок поширення кризи, Близький Схід припинить нормальну доставу нафти, яка забезпечує левину частину европейського промислу і покриває його воєнні потреби. 2) Якщо три головні сили, ЗДА, Англія і Франція, потуратимуть загрозі Ізраїлю, то це буде рівнозначне з ліквідацією самих Об'єднаних Націй, які погодилися на постання Ізраїлю, ґарантуючи його існування. 3) Коли не вдасться припинити кризи, то партнери з середземноморського обширу, що є тепер членами НАТО, готові будуть, втягнені силою свого положення в евентуальну війну, поширити її до розмірів, які можуть бути корисні хіба тільки Кремлеві. 4) Спокій на Близькому Сході надто важливий для самих ЗДА, бо вони мають різні взаємні зобов'язання допомагати не лише Англії, але взагалі кожному европейському партнерові, політичні позиції якого в тому обширі будуть безпосередньо чи посередньо загрожені. 5) Та найважливіше з-поміж усього — це факт загроження могутности і оборонности самих ЗДА, бази яких, що є під засягом Стратегічного Повітряного Командування, розтягаються на ці території, творячи немовби головний і основний стрижінь у тому обширі.

На основі сказаного можна зробити висновки, що ці, так би мовити, „великі клопоти з малою війною" готові прийняти досить рішучий і різкий зворот. Поява воєнних кораблів англійської і американської фльоти недалеко узбереж арабських держав та Ізраїлю і переліт ескадрильї бойових літаків мали б бути першою політичною демонстрацією, що цим державам не байдуже те, що дістється у їхньому близькому сусідстві. Висилка батальйону американської морської піхоти — це чергова демонстрація непохитности та неподатливости на тому пляцдармі. ЗДА і Англія здають собі справу з того, що краще заанґажуватися всім своїм авторитетом або навіть і силою припинити й зліквідувати в самих зародках цю малу війну, щоб не розгорілась вона у велику війну, не передбачених розмірів і наслідків.

СКОРБНЕ СЕРЦЕ

Як сон, як казка давніх, юних літ...
Цвіла тоді рубінами калина,
На небі гинув журавлиний слід
А ти в дорогу проводила сина.

В твоїх устах жалких не було слів,
Тільки в очах хмаринка тьмава
То ж сина клікав зов старих віків
Погребана на пожарищі слава.

Райдужна мрія, барвінковий шлях
В майбутнє ясне, променисте кличе
Тільки здрігається в тремких руках
Пречистої зажурене обличчя...

Пречиста хай тебе благословить!
Вона також Єдиного послала.
А як судилося... Ні! Серце цить!
І щось у грудях тяжко заридало.

На закруті... ще раз... ще раз... нема.
Вернися, сину! Серце дзвоном дзвонить
Пішов. Навколо самота німа,
Самотня верба тихо листя ронить.

І знов блукає осінь по полях
В саду кривавиться ізнов калина
А очі мами все біжать на шлях,
Все ще з походу дожидають сина.

В хатині світло не згаса й на мить;
Перед Пречистою лямпадка тліє.
Там скорбне серце тридцять літ горить
Ой, радуйся, возлюблена Маріє...

Тобі й мені забрав дитину світ
Кривавий світ. Шляхом зоряним мрії
Пішли сповнити Божий заповіт!
Благословенна будь во вік, Маріє!

МИКОЛА КОКОЛЬСЬКИЙ

УКРАЇНСЬКА ВІЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК (УВАН) у США

ШЕВЧЕНКО

Річник 5.

(10)

ШЕВЧЕНКО СТО РОКІВ ТОМУ (1856 — 1956)

Розрив з Аґатою Усковою, розмови з якою могли скрасити Шевченкові перебування серед людей, що їх розвагою було лише пияцтво та картярство, — ще збільшував страждання поета і разом з тим виявляв глибоку внутрішню силу духа, що дала йому змогу „витримати і той „важкий іспит", який випав на його долю.

Джерелом тієї сили було мистецтво. Варто перечитати листи хоча б одного 1856 року, щоб відчути це. „Усе життя моє було присвячене божественному мистецтву", писав він до Н. Толстої, а про теперішній стан свій, він додавав: „хоч і з великим трудом, а проте відмовився я від найпотрібнішого. Задовольняюся тим, що цар дає солдатові. Та як одмовитись од думки, почуття, від невгасимої цієї любови до прекрасного мистецтва." Від щирого серця він приєднується до порад інших людей Броніславові Залєському кинути посаду бібліотекаря і присвятити себе цілком мистецтву. „В тебе й любов до мистецтва, а це певна запорука успіху", пише він в дні тривожних марних сподівань на волю.

Не зважаючи на заборону писати і малювати Шевченко мав деяку змогу особливо в останній рік перед звільненням нелеґально і напівлеґально задовольняти свою потребу в творчості і поетичній і малярській. На 1856 рік припадає написання повісти „Художник" та першої частини повісти „Прогулка с удовольствием и не без морали", що в первісному пляні мала назву „Матрос". З авторських ремарок під цими творами знаємо, що над „Художником" Шевченко працював майже дві третини року (25 січня — 4 жовтня), а першу частину „Прогулки" закінчив 30 листопада 1856 року. Отже рік, наповнений боротьбою за полегшення своєї долі, скаргами на безталанність і безпросвітність свого існування, був заповнений також і напруженою творчою працею.

Тематика обох повістей показує, що тема визволення хвилювала і його творчу уяву. В „Художнику" Шевченко відтворює обставини свого власного визволення з кріпацтва, а в сюжеті першої частини „Прогулки" значну ролю грає визволення з кріпацтва сестри героя. І з цього боку, і збоку самого змісту, обидва твори надзвичайно важливі для студій над Шевченком. Повість „Художник" розкриває багато важливих деталів в духовому житті та інтимному побуті молодого Шевченка часів його студій в Академії Мистецтв, в той час як „Прогулка" дає матеріял для коментування подій з часу перебування поета на Україні в 40-х роках.

Про людське око в одному з листів до Петербургу 30 червня 1856 року він навмисне підкреслює: „Десятий год не пишу, не рисую і не читаю навіть нічого".

Свої повісті для конспірації Шевченко підписував „К. Дармограй", цебто „Кобзар Дармограй", і просючи приятелів, яким послав рукописи, зробити ті або інші поправки, посилався на листи від К. Дармограя, ніби ним одержані. Малюнки свої не підписував ніяк, а в листах з обережности називав їх „штуками матерії". „Ти мабуть не дістав іще останнього мого листа і двох штук вовняної тканини, бо ні про посилку, ні про лист нічого не згадуєш" — писав він Броніславові Залєському. Одна „штука" — картина призначалася адресатові „на пам'ять", друга — на продаж. Шевченко просить продати її інженерові Бюрно, також мистцеві і поетові, як людині, що розуміється „на річах".

Шевченко нарікав на своїх земляків, які домагалися конче „штампу на кожній штуці", цебто підпису мистця: „інакше твір в їх очах ніякої ціни не мав". У Б. Залєського в листопаді він просить поради, що йому робити „з клаптиком вовняної матерії". „В мене їх штук із десять назбиралось. Минуле літо (1856 року) сприяло моїй мануфактурі. В Оренбурзі, окрім Бюрно, я нікого не маю; але я ніколи не відважусь турбувати його такою матеріяльною пропозицією. На Михайла[1] і Карла[2] надія кепська, а на лінивих земляків моїх іще гірша. Вони конче домагаються пломби: простота й більш нічого". Але Шевченко, як сам писав, ніколи на це не зважувався, щоб поставити „штамп", або „пломбу", цебто підписати і датувати свої нелеґальні малярські твори.

Цим власне і пояснюється, що всі його речі, які були мальовані в Новопетровському форті, не мають точного датування і звичайно відносяться дослідниками до останнього п'ятиліття — 1853-1857. Тому й не можна точно встановити, що саме з них належить до 1856 року. Але для нас досить і того, що їх в цьому році було напевно більше десятка. Тематика їх була місцева, документальна. Це могли бути краєвиди Новопетровського форту, киргизький цвинтар, узбережжя Каспійського моря, туркменські аули і баштани, до яких любив заходити Шевченко, портрети людей з Шевченкового оточення, місцеві жанрові сценки.

В листах до Петербургу він просить надіслати йому пензель і фарби, а пишучи про це до гр. Толстої теж з обережности додає: нехай хоч полюбуюся на ці серцю дорогі речі." Але просючи у кількох приятелів в Петербурзі прислати плиточки сепії, олівців і пару добрих пензлів, Шевченко готувався до виконання одного великого задуму — серії малюнків під назвою „Блудний Син". Він виконав її в наступному році, а в 1856 — виношував в собі загальний плян цієї серії. „Недавно спало мені на думку змалювати в особах євангельську притчу про блудного сина — в побуті і звичаях сучасного російського стану", пише він в листі до Залєського в листопаді 1856 р. „Ідея ця й сама по собі глибоко повчальна, а які проймаючі душу картини скомпонував я в своїй уяві до цієї правдиво моральної теми! Картини готові в найменших подробицях (звичайно в уяві), і коли б мені хоч найскромніші засоби, я б задубів над роботою. Я майже задоволений, що не маю тепер засобів, щоб розпочати роботу. Думка ще не дозріла, я легко міг би помилок наробити; виношую, як мати дитину у своїй утробі, цю без краю різноманітну тему, а на весну, помолившись Богу, захожусь коло виконання, хоч і у собачій конурі.

[1] Мабуть, Михайло Цейзик — поляк, аптекар в Оренбурзі.
[2] Карло Гери — офіцер оренбурзького корпусу.

ПРОФ. ВАДИМ ЩЕРБАКІВСЬКИЙ

(З нагоди його 80-ліття)

Дня 17-го березня ц. р. минає 80 років життя і 55 років наукової діяльности одного з найстарших і найвизначніших українських вчених, проф. д-ра Вадима Щербаківського.

Проф. В. Щербаківський народився 17 березня 1876 року в селі Шпичинці на Київщині в відомій тоді українській священичій родині, що передала своєму синові, поруч якнайкращої освіти й виховання також глибоку любов до свого народу та до його рідної культури і мистецтва. Ніщо дивне, що вже з молодих років свого життя проф. Щербаківський віддається з повним запалом студіям українського мистецтва, а після закінчення своїх студій в Київському Університеті в 1902 році, він посвячується всеціло дослідам українського церковного і народного мистецтва та українській археології. Впродовж більше, як три роки він об'їжджає майже цілу Київщину і Харківщину та досліджує понад 300 старих українських сільських церков. Свої досліди він описує в окремій ширшій студії, яку в 1905 році реферує на археологічному з'їзді в тодішньому Катеринославі. Його нові погляди на наше церковне мистецтво захопили тоді не тільки ширші кола української інтелігенції, але й російської еліти, зокрема членів Петербурзької Академії Наук. Здавалося, що перед молодим вченим відкриються незабаром двері до всіх тодішніх наукових установ. Та незабаром московські сатрапи на Україні прийшли до зовсім слушного переконання, що вся діяльність нашого молодого вченого не йде на добро московського окупанта і його політичної лінії на Україні. Зокрема не сподобалася москалям участь молодого науковця в суспільному житті і його тісні зв'язки з такими визначними особами, як Микола Лисенко, Стеценко, Леонтович, Кошиць та Мишуга. Ситуація погіршилася, і молодий Щербаківський для дальшої спокійної праці виїжджає в 1908 році до Львова, де на пропозицію св. пам'яті Митрополита Кир Андрея переймає посаду помічника директора тодішнього Митрополичого Музею (пізніше Національного Музею). Тоді саме об'їжджає він майже цілу тодішню Східню Галичину, познайомлюється з її культурними пам'ятками та нав'язує ближчий контакт з тодішніми нашими вченими у Львові. Тоді також починає він робити декілька розкопів могил біля Галича, але брак відповідних фондів не дозволяє йому розгорнути дальші досліди.

В 1910 році, заходами проф. Хвойки, вертається він знову до Києва і там допомагає Хвойці у його розкопах у Білгородці. В 1912 році переїжджає в Полтаву, де стає завідувачем Земського Музею. Там перебуває він цілу світову війну, визвольні змагання й опісля поновну окупацію України москалями, тоді вже на зміну червоними. З кінцем 1921 року вдається йому майже чудом видістатися з-під большевиків і перебратися до Відня. З Відня переїжджає він весною 1922 року до Праги, де, як колишній доцент Харківського і Полтавського Університетів, стає професором УВУ. Від 1922 до 1945 року проф. Щербаківський перебуває постійно в Празі, виконуючи поруч обов'язків професора археології і керівника катедри також функції декана і продекана Філософічного Факультету УВУ. Весною 1945 року проф. Щербаківський покидає Прагу і переїжджає до столиці Баварії, Мюнхену. Тут разом з другим професором УВУ і бувшим Директором Українського Наукового Інституту в Берліні, проф. Мірчуком, відновляє діяльність Українського Вільного Університету, що його саме тоді вже зліквідувала цілком большевицька влада в Празі, знищивши решту його професури та весь довголітній науковий дорібок. Як великим був той наш науковий капітал на терені бувшої Чехословаччини, важко сьогодні підрахувати. Можна собі тільки уявити, що він був величезний і незвичайно цінний. Вистачить тут тільки згадати одне, а саме, що в одного проф. Щербаківського залишився в Празі архів (28 праць з археології та 35 праць з етнографії і етнології). Єдина праця, що її пощастило проф. Щербаківському вивезти з Праги, це остання коректа його цінної праці „Українська хата", якої весь наклад згорів у Ляйпцігу в 1944 році. Та в нових умовинах і на новому терені проф. Щербаківський старається забути про цю величезну втрату. Він з повною посвятою віддається організаційній праці УВУ та з повним напруженням посвячується педагогічно-науковій праці, не зважаючи ані на умовини життя, ані на здоров'я. В першому етапі новозорганізованого Університету він стає його ректором та потім проректором і врешті трикратно деканом Філософічного Факультету. Поруч того він знаходить також ще й час на працю в Науковому Т-ві ім. Шевченка і в Українській Вільній Академії Наук та врешті на відновлення діяльности Історично-Філософічного Товариства, якого стає головою. За всі ці великі заслуги для української науки Професорська Колеґія Українського Університету наділяє, дня 17-го березня 1947 року проф. Щербаківського (тоді вже 71-річного свого сеньйора) найвищими гідностями, а саме: титулом почесного доктора філософічних наук та почесним професором УВУ. Звичайно, в усіх европейських країнах, що користуються державною незалежністю, після таких почестей професори переходять на емеритуру і в забезпеченому спокою викінчують свої довголітні досліди і праці. Далеке це від нашої еміґраційної дійсности. І тому не диво, що проф. Щербаківський, вже як почесний професор, ще з більшою силою і запалом береться до праці, виконуючи поруч своїх педагогічних чинностей також обов'язки декана аж до половини 1951 року. В 1951 році, він переноситься на постійне до Лондону, щоб врешті в спокою мати змогу викінчити свої довголітні досліди в тих ділянках нашої науки, що їм він посвятив ціле своє життя.

Очевидно, що, як слушно це завважує проф. Рудницький в своїй книжці: „З подорожі навколо пів-світу" (ст. 94), проф. Щербаківський не хоче навіть чути про якесь відзначення його 80-ліття, але українська спільнота в вільному світі не може і не сміє поминути мовчанкою такого рідкого в наших еміґраційних умовинах ювілею, як 80-ліття, і то одного з найбільш заслужених наших вчених. Довголітня наукова діяльність проф. Щербаківського така широка і так багатогранна, що її представити вичерпно в одній короткій статті абсолютно неможливо. В загальному можна тільки одне ствердити, а саме, що проф. Щербаківський — це великий дослідник і визначний знавець українського мистецтва, археології, етнографії та етнології. Про це свідчать такі його цінні праці, як: „Український палеоліт", „Понтійське мистецтво", „Дерев'яне мистецтво", „Основні елементи орнаментації українських писанок", „Концепція походження українського народу", „Українська хата", „Історія назви Русь та московські гіпотези на неї", „Архітектура українських церков", „Географія Геродота" і т. д. та врешті „Формація української нації", над другим виданням якої працює проф. Щербаківський ще й досі. Якщо до цього додати ще активну участь Ювілята на міжнародному форумі, зокрема його подивугідні виступи на 17-ох міжнародних наукових конгресах (в Празі, Парижі, Лондоні, Осльо, Брюсселі, Люнді, Букарешті, Варшаві, Софії, Београді і т. д.), то постать нашого вченого і його заслуги стають перед нами ще яснішими і більшими.

Нічого дивного, що Шановний Ювілят вже далеко до другої світової війни був обраний дійсним членом не тільки всіх українських тодішніх наукових організацій і товариств, але також був дійсним членом Чеської Академії Наук, Інтернаціонального Антропологічного Інституту в Парижі, Словацького Наукового Т-ва „Про-лімес Романус" і врешті був обраний т. зв. „лицарем Югослов'янського Ордену ім. св. Сави". Не зважаючи на ті всі заслуги і відзначення, проф. Щербаківський може послужити рідкісним в сьогоднішніх часах прикладом своєї великої скромности. Рідко також у кого з наших вчених дається завважити таке глибоке дійсно соборницьке - державницьке ставлення до всіх проявів нашого національного і політичного життя. Глибока релігійність і любов до своєї церкви, свого народу, його історії та одночасно оборона їхніх прав, — це шляхи, по яких йшов непохитно Шановний Ювілят повних 80 років життя.

І ще одна незвичайно цінна риса нашого Ювілята, що її абсолютно не можемо поминути мовчанкою, а це завжди здоровий і незмінний погляд на москалів, їхню культуру, психіку і політику. Все це, на думку проф. Щербаківського, не має не тільки ніякого зв'язку, але навіть ніякого відношення до питоменностей всіх слов'ян і всіх інших індоевропейських народів. Очевидно, такий погляд витворив собі проф. Щербаківський не на основі якогось апріорного упередження до москалів чи на основі всенаціональної української ворожости, але тільки на основі своїх довголітніх студій і дослідів, які, на його думку, наочно доказують окремішність московського народу від слов'ян, а тим самим і від українців. Такий погляд проф. Щербаківського — це не тільки одна з його науково досліджених і обґрунтованих тез, але це передусім основа і головна напрямна всієї його наукової творчости і всього його життя. І саме за це належиться проф. Щербаківському в день його 80-ліття сердечна подяка від усієї української спільноти в вільному світі.

Немає найменшого сумніву, що українська спільнота в новому світі оцінить належно велику працю нашого вченого і, з нагоди його 80-річного Ювілею, допоможе видати не тільки окремий науковий збірник в пошану Ювілята, але й такі цінні для нас сьогодні праці, як „Українська хата" і „Формація української нації".

(вст.)

ГЕРРІ ШВОРЦ ПРО СВОЇ ВРАЖЕННЯ З ПОБУТУ НА УКРАЇНІ

(Закінчення зі стор. 1-шої)

яснення: українські багацтва вивозять з України. Крім того, совєтська бюрократія та вся совєтська система не допускає до використання тих багацтв. На одній провінційній залізничій зупинці п. Шворц міг купити від української жінки найкращі овочі, які він у своєму житті їв, але подорожний намарно шукав би свіжого овоча в совєтському місті. Коли мова про міста — найбільш монументальне враження робить Київ, що є безсумніву одним з найкращих міст у світі. Столиця України у великій частині відбудована з воєнних руїн, але більше для зовнішнього ока, бо за величавими передніми стінами нових будівель все ще є руїни, не кажучи вже про звичайну совєтську нужду. В Харкові п. Шворца вразили передусім молоді люди на вулицях, що нічого не робили, зачіпали дівчат і мали всі познаки молодих проступників. Одеса вражає своєю провінційністю, хоч саме в цьому місті п. Шворц бачив в театрі найкраще одягнених людей. Українські міста, як судити по розмовах на вулиці і в крамницях, мають переважаючо російський характер, хоч і на них є багато публічних українських написів. По церквах видно було людей, навіть молодь. Велике враження зробила на п. Шворца Печерська Лавра та інші українські святині, біля яких багато жебраків, між ними і воєнних інвалідів. В усіх містах бачив п. Шворц великі черги людей перед крамницями, головно за цукром, м'ясом і молоком. Згідно із спостереженнями п. Шворца, населення України не живе так добре, як у Москві, але краще, як в інших підсовєтських „республіках". Під час відвідин п. Шворц не спостерігав нічого такого, що могло б свідчити про підкреслений український націоналістичний рух. На його запити про національні різниці, його розмовці найчастіше відповідали, що українці, росіяни, білоруси, це „всьо равно". Все ж таки вичувалося вагу української національної свідомости, якої не легковажать і володарі в Москві. Єдине видне для всіх свідоцтво українського підпільного руху зустрів п. Шворц у музеї безбожництва в Ленінграді, де є погруддя вбитого українськими повстанцями письменника Галана, з вияснениям, що його вбили „українські бандити" на „безпосередній наказ Папи".

Після доповіді приявні ставили п. Шворцові всілякі запити, на які він з черги давав вичерпуючі відповіді. П. Галичин, дякуючи доповідачеві за його виступ, підкреслив, що хоч, можливо, приявні й не почули того, що вони могли б очікувати і сподіватись, проте немає сумніву, що п. Шворц говорив щиро і чесно про все те, що він під час своїх коротких відвідин на Україні міг побачити і що, по думці самого доповідача, ще далеко не вичерпує дійсного стану. Свої враження з поїздки на Україну доповнював п. Шворц опісля ще у вузькому гурті осіб в одному із поблизьких готелів. При цьому п. Шворц дав і неодин доказ, що він дуже добре орієнтується як в українській визвольній проблематиці, так і в цілому, зв'язаному з нею політичному комплексі.

ДВІ ІСТОРИЧНІ ДАТИ

(Закінчення зі стор. 2-ої)

підписанням додатку до Версальського договору про права національних меншин з 28 червня 1919 р., дармащо підписання тих зобов'язань великою мірою зумовило реактивування польської держави, розподіленої у 18-му сторіччі. 13-го вересня 1934 р. міністер Бек просто заявив, що це міжнародне зобов'язання щодо прав національних меншин у Польщі — її „не зобов'язує". Так само не дотримано згоди польського прем'єра Володислава Ґрабського в Спа з 10 липня 1920 року на арбітраж Антанти у справі національних меншин, — і так само не дотримано ні одного з приречень, даних різними польськими керівними державними діячами відповідальним українським політикам за 20-тирічне існування польської післяверсальської держави: приречення прем'єра Сікорського холмсько-волинському лідерові Павлові Васильчукові, голови Клюбу т. зв. ББ (Безпартійний Бльок — більшість „пілсудчиків" у польському соймі) і пізнішого прем'єра Валерія Славека, дане сенаторові Михайлові Галущинському, прем'єра Маріяна Косцялковського, дане українським громадсько-політичним діячам на прийнятті у львівському воєвідстві про припинення колонізації й уведення „нормалізації" в польсько-українські взаємини і т. д. А прийнятий нібито корисний для „меншин" шкільний так званий утраквістичний закон з 31 липня 1924 р. був використаний для цілковитого знищення українського шкільництва, так що його співавтор, Станіслав Туґутт, один із білих круків польської політичної верхівки, заявив у 30-х рр. публічно, що він соромиться, що його так обманув другий співавтор і дійсний виконавець того закону проф. Станіслав Ґрабський, і що він, Туґутт, радий би відкликати свій підпис, якщо це було б можливо...

Не зважаючи на той ланцюг підступів, віроломств і обманів, що ним сповиті були само заволодіння територією Західньо-Української Республіки, проголошеної актом 1 листопада 1918 року, і пізніша польська політика супроти українців, — польська еміґрація по нинішній день вважає західньо-українські землі, як вони були зазначені в Ризькому договорі, за „польські креси", що „мусять" вернутись до Польщі після розвалу Совєтського Союзу. Сам же той Ризький договір — це теж один із рідких у всесвітній історії актів обману, рідких актів зради військово-політичного союзника, і то не після програної, а після виграної спільної війни з спільним ворогом. Бо переговори в Ризі поведено з большевиками при недопущенні до них представників Української Народної Республіки, з якою тоді зобов'язувала ще Варшавська конвенція з 20 квітня 1920 року. Правда, Ризький договір списано у трьох мовах — польській, московській і українській, — а підписали його так само представники УССР, які, зрештою, майже не забирали були голосу під час переговорів. Алеж насправді це було повторення Андрусівської умови з 1667 року, бо в Ризі Польща так само відмовилась від концепції поділу Росії на національні держави і прийняла концепцію поділу українсько-білоруських земель поміж Польщею й Росією, як в Андрусові відмовилась була від Гадяцької умови з 1656 року. Це не перешкоджало теперішній польській еміґрації ремствувати на УНРаду за публічне підкреслення в 1948 році, що Варшавська конвенція більше не зобов'язує, дармащо сама ж Польща перекреслила ту конвенцію вже 18 березня 1921 року...

В сьогоднішній політичній дійсності не зобов'язують ані рішення Ризького миру, ані рішення Ради амбасадорів. У сьогоднішній дійсності Польща зазнає тої самої долі, що Україна з тією самою фікцією своєї державности, так само підпорядкованої Москві, як єдиному державному центрові диспозиції. Правда, поляки хваляться, що їм залишено гербового орла, національні барви і більше релігійної свободи, а в Україні тризуб, блакитно-жовті барви і патріотично-неслухняне духовенство — це злочин. Алеж, національно-політична і соборницька думка в українському народі сьогодні не та, що була в 1921 і 1923 роках. І демографічне обличчя Західньої України змінилося. „Креси" повинні для поляків залишитись поняттям не з рр. 1919-1939, а з часів історичної шляхетської Польщі, які перейшли до літературної леґенди. І коли польська преса в Америці та польський еміґраційний уряд в Лондоні далі „признають" Ялту у відношенні до західніх кордонів Польщі, але „не признають" її у відношенні до кордонів східніх, і далі говорять про „креси", як польські землі, то цим доказують тільки те, що не знають різниці між Марсом та Землею і думають про новий лад на руїнах Совєтського Союзу категоріями з-поза нашої плянети.

З Голосів Української Преси

ПРО КОНСОЛІДАЦІЮ

В останньому часі появилось в різних українських часописах в Европі, З'єдинених Державах і Канаді багато голосів на тему української політичної консолідації. Згадуємо тут кілька їх:

„Новий Шлях", Вінніпеґ, з 2 березня ц. р., у великій статті колишнього посла з УНДО до сойму у Варшаві, Олекси Яворського, п. н. „На теми консолідації", пише м. ін.:

„. . . . Ми прихильники УНРади не можемо погодитись ніколи на те, щоб справу політичного представництва звести до якогось бездержавного центру, і то не тому, що ми відстоюємо такі чи інші особи чи політичні групи в нашім Державнім Центрі, і в УНРаді, а тому, що ми цю державу творили, за неї боролися і не хочемо діждатися ганьби, якою б приведено нашу державність до стану бездержавности. Хай ця частина молодшої ґенерації, яка неґує УНР, дозволить нам старшим вмерти, як українським державникам і тоді лише забавиться в бездержавні комітети . . ."

У висновках Автор стверджує: „Єдиний вихід з цієї ситуації є: усвідомити собі, що ворогом ч. 1 українства є наша внутрішня анархія, наш внутрішній хаос і розпочати, так у пресі, як у прилюдних виступах боротьбу за єдиний фронт української спільноти і її внутрішню консолідацію. Нація, яка хоче боротися і перемагати, мусить передусім себе саму впорядкувати".

„Український Самостійник", Мюнхен, з 4 березня ц. р. у передовій статті „Що є з консолідацією?", пригадавши конференцію ПАУК, що запропонувала посередництво у справі консолідації, пише:

„Хоч наша організація (зв'язана із ЗП УГВР група Закордонних Частин ОУН, чи пак група т. зв. „двійки" — Прим. Ред.) дала відповідь ПАУК-ві ще 10-го січня ц. р., але донині не відомо, що дістеться з ініціятивою ПАУК. Тільки окружними дорогами доходять до нас неперевірені вістки, що дотепер тільки наша й ще одна організація відгукнулася на пропозиції ПАУК-у, а всі інші політичні партії мовчать . . . Треба висловити побоювання, що деякі наші політики щораз частіше прикривають фразами про один фронт свої вузькі групові інтереси, які йдуть в розріз з інтересами української визвольної політики . . . Майже всі наші політичні організації ведуть політику „закритих дверей". В нас ще й досі політики й політика квасяться у своєму сосі, замикаються на ключ, заслоняють вікна конференційних кімнат, відгороджуються від громадської думки . . ."

У тому самому числі „Українського Самостійника" оприлюднений „Лист Політичної Ради ЗЧ ОУН до Панамериканської Української Конференції", за підписами Лева Ребета й Романа Ільницького, з готовістю взяти участь в переговорах і нарадах, що їх заініціює ПАУК у справі переведення консолідації.

„Українське Слово", Париж, з 19-го лютого ц. р., у великій статті „Пора кінчати з кризою", переповідає історію теперішньої кризи в УНРаді та гостро критикує відносини в ній і керівників Державного Центру УНРати. Пише, м. ін.:

„. . . . Про внутрішній престиж УНРади та її Виконного Органу навіть прикро говорити, так низько він упав. Замість домогтися дійсної підтримки та найтіснішої співпраці всієї еміґрації, Виконний Орган тепер застосував політику сепаратизму. Еміґрація, мовляв, бажана, її поміч потрібна, але вона некомпетентна, а єдинокомпетентні є УНРада та її Виконний Орган. Колись Масарик робив із чеської заробітченської еміґрації — політичну. Те саме робив Дмовський з польською еміґрацією, наші ж умудрилися робити з політичної еміґрації заробітченську, бо ж, мовляв, між еміґрантами є багато вже таких, які набули чуже громадянство! . . Хто міг би придумати більшу мудрість, як ствердження, що після уступлення голови і заступника голови Президії УНРади — ніякої кризи в УНРаді нема! . . І ось через короткий час будемо святкувати першу річницю безголов'я Української Національної Ради . . ."

ВИКОНАЛИ СВІЙ ОБОВ'ЯЗОК

У цій рубриці друкуємо з признанням і подякою імена тих громадян, що прислали свою пожертву на фонд дитячого журналу „Веселка".

СПИСОК Ч. 66

Збірка з Ювілею Семена і Парані Боднарів в Дітройті	$ 15
На фонд „Веселки": заколядували діти в Шикаґо: Ю. Виґінний, Ю. Чопівський, П. Чопівський, А. Врублівський	5
С. П. Боднар, Дітройт	5
Н. Гаврonь, Шикаґо	4
М. Садовий, Резеда	4
М. Томко, Шикаґо	4
І. Кливак, Роземонт	3
Л. Рейнарович, Бруклин	2
Ф. Петрик, Брістоль	2
С. Чорномаз, Фила.	2
І. Кульматицький, Толідо	2
Е. Сахарук, Вілмінґтон	2
Г. Саламанчук, Реґіна	2
Т. Мельник, Шикаґо	2
Т. Олексин Рачестер	2
Е. Крушельницький, Дітройт	2
М. Фик, Фила.	2
І. Гомонко, Монтреал	2
В. Приходько, Ню Йорк	2
А. Варчак, Бронкс	2
М. Парічук, Лафаст	2
І. Бандура, Рачестер	2
Д. Давидович, Мілвокі	2
В. Женчак, Клівленд	2
А. Щерба, Месурі	2
В. Пилипев, Шикаґо	2
Б. Ділай, Вудгевен	2
С. Іванович, Едґевотер	2
Е. Білий, Бронкс	2
Г. Гриценко, Дуарте	2
Т. Стоакер, Нюарк	2
Інж. Г. І. Волянські Ст. Пол	2
О. Козар, Трентон	2
П. Кучарський, Вунсакет	2
В. Процик, Шикаґо	2
М. Кривий, Оліси	2
І. Буксар, Шикаґо	2
В. Шульковський, Шикаґо	2
В. Білик, Джерзі Сити	1.50
С. Лис, Фляшінґ	1
П. Дибовецький, Бруклин	1
П. Молодович, Патерсон	1
Я. Котлярчук, Рачестер	1
М. Надзяк, Овкдейл	1
І. Мосійчук, Боффало	1
М. Ґреґор, Коговс	1
І. Винарчук, Нюарк	1
А. Мовчко, Пітсбурґ	1
М. Пінковська, Дербі	1
Е. Пагут, Бруклин	1
Д. Мозіль, Клівленд	1
С. Сокологаренко, Шикаґо	1
Р. Демчук, Маттітук	1
Н. Чолій, Йонкерс	1
В. Костів, Кембрія Гтс	1
І. Воробець, Омага	1
І. Лазірка, Клівленд	1
П. Хімка, Клівленд	1
Н. Греськів, Мінеаполіс	1
Л. Котко, Шикаґо	1
П. Марціців, Ст. Луїс	1
П. Крепіх, Палмертон	1
А. Шевченко, Ірвінґтон	1
С. Патроцік, Алтуна	1
Д. Бродський, Шикаґо	1
С. Храплива, Ню Йорк	1
В. Осадчук, Торонто	1
Н. Сліпченко, Манґайм	1
Я. Воробець, Фила.	1
Я. Королишин, Сиракюз	1
І. Стороський, Річмонд	1
М. Винар, Балтімор	1
І. Бабський, Озон Парк	1
Е. Щудляк, Джерзі Сити	1
Н. Кіцак, Магоной Плейн	1
П. Зимний, Ню Йорк	1
К. Зельвак, Ст. Клер	1
Т. Кальмук, Клівленд	1
В. Рабарський, Ютика	1
П. Васиновський, Шикаґо	1
М. Лотоський, Бренфорд	1
М. Борискевич, Гемтремк	1
Т. Гицак, „	1
С. Ґеба, Лашін	1
Н. Ликтей, Ютика	1
І. Хромчак, Фила.	1
С. Луців, Мінеаполіс	1
Я. Кравчук, Фила.	1
Р. Дідур, Торонто	1
В. Міз, Шикаґо	1
Т. Стойко, Тавнтон	1
Г. Лепь, Ст. Луїс	1
Ю. Нечипор, Фила.	1
С. Павлишин, Мінеаполіс	1

Разом $ 158.50

● Болеслав Бєрут діждався після смерти ще більшої пошани від московських можновладців, як за життя. На летовище звідкіль відправляли його труну до Варшави, з'явилось коло 10,000 змобілізованих партійців із найвищими совєтськими достойниками у проводі. Труну внесли до літака Булганін, комуно - китайський віце-прем'єр Чу Тег і два члени уряду. У прощальній промові Булганін прославляв Бєрута, як „одного з лідерів міжнародного комуністичного руху".

РАДА ДИРЕКТОРІВ ЗУДАК-у РОЗГЛЯНУЛА ВСІ АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДОПОМОГИ

(Закінчення з 1-ої стор.)

ця лютого ц. р. ця квота дійшла вже до суми 85,000 дол. Ці гроші ЗУАДК мусить в приписаному терміні звернути і тому новоприбулі мусять повернути ЗУАДКомітетові кошти свого переїзду згідно з підписаним ними зобов'язанням. Тільки нечисленні новоприбулі могли скористати з допомоги ЮСЕП-у („Юнайтед Стейтс Ескейпі Програм") при оплаті переїзду і вони грошових зобов'язань ЗУАДК-ві не підписували. ЗУАДК є єдиною національною переселенською організацією, до якої зголошуються за допомогою у переселенні також особи інших національностей, а саме: італійці, греки і словаки, для яких закон РРА („Рефюджі Реліф Акт") передбачає точно визначені числа віз. З оплат італійцями на адміністраційні кошти ЗУАДК-ту при полагоджуванні їх справ, вплинуло до каси ЗУАДК-ту 2,600 дол. Словаки масово включились в переселенчу акцію ЗУАДК-ту. 172 переселенські ашуранси українцям переслано до країн поза европейським представництвом в Мюнхені, а саме: Італії, Греції, Англії і скандинавських країн. Водночас з приїздом осіб на закон РРА, приїздять — на поіменні ашуранси за посередництвом ЗУАДК — іміґранти за нормальним т. зв. квотовим іміґбаційним законом: 22 особи до ЗДА і 13 осіб до Канади. Суворі приписи причинились до того, що до кінця 1955 р. американські консулі відкинули від переселення 229 родин (496 осіб), головно зі здоровних причин. Деякі полегші в цій справі, здобуті наслідком наполегливих заходів ЗУАДК разом з іншими переселенськими аґенціями, дозволять поважному числу тих скитальців старатись вдруге за візу. Зате 302 переселенчі справи відпали через те, що дані еміґранти (621 особа) самі відмовились від переселення, чи пак не проявили ніякого зацікавлення своїм переселенським оформленням.

Зокрема в Австрії зареєстровано до переселення до ЗДА 298 осіб. Головна канцелярія ЗУАДК дістала ашуранси для 334 еміґрантів в Австрії, себто в цілості покрила потреби тамошніх охочих переїхати до ЗДА. Покищо приїхало з них тільки 38 осіб наслідком повільної тамошньої процедури. Австрійський уряд бажав би позбутись якнайшвидше всіх еміґрантів, а тому й відносини в Австрії для еміґрантів дуже прикрі. У Франції зареєстровано на переселення 234 родини на 616 осіб, у Бельгії 304 родини на 720 осіб. Вислано вже туди ашуранси для 221 родини з 519 особами. У звітовому часі вислано до Европейського Представництва 413,390 фунтів харчів. В Австрії розділено в 1955 р. 30,260 ф. масла, 20,316 ф. сиру і 20,475 ф. спорошкованого молока, разом у п'ятьох розподільних акціях, що охопили 9,477 осіб (рахуючи тут деякі ті самі особи, що користали за кожним розподілом). До Франції й Італії переслано тільки пакети КАРЕ внаслідок членства ЗУАДКомітету в тій американській організації. В 1955 році переведено реєстрацію осіб, що можуть користати з постійної допомоги від ЮСЕП, який м. ін. оплачував 17 працівників ЗУАДК. Зареєстровано таких 2,582 особи, але з того числа 264 особам відкинено їхні справи. Для переселення коштом ЮСЕП передано 487 родин, на 1,176 осіб-українців. Назагал ЮСЕП передав через ЗУАДК тільки за другу половину 1955 року на допомогу нашим людям у різній формі 151,496,60 нім. марок.

Прихід з Коляди й датків за звітовий час від українських жертводавців дав 13,442,-62 дол. Рада Директорів ствердила ще раз, що велику допомогу, що її ЗУАДК добуває від американських і міжнародних чинників для наших людей, він може діставати тільки тому, що ця наша допомогова централя здвигнула власний апарат і здобула собі знамениту опінію в американських і міжнародних організаціях саме завдяки масовій жертвенності амер.-українського громадянства. Стверджено похвальну тісну співпрацю в зорганізованій збірковій та ашурансовій акції ЗУАДКомітету пре- різних наших установ і організацій різних ідеологічних напрямків. Зокрема підкреслено зразкову співпрацю збоку єрархії Православної Церкви. Все ж українська жертвенність надзвичайно змаліла. Це відбилось на значному зменшенні грошового стану ЗУАДК-ту. На 1 січня 1956 р. у порівнянні з 1 січня 1955 р. готівка централі ЗУАДК-ту зменшилась докладно до квоти 31,906,65 долярів, порівнянні з 41,434,85 дол., рік тому, вебто на кругло 10,000 дол. Вправді за весь час існування ЗУАДКомітету жертвенність американських українців на ЗУАДК дійшла до імпонуючої квоти 1,779,-522,97 дол., але вона настільки скорчилась, що коли прийшлось звернути частину позички від американського уряду і згаданому ICEM у Женеві разом на квоту 8,600 дол. то це могло статися тільки за рахунок поменшення готівкової резерви з банкового конта.

З окремих справ, передискутованих Радою Директорів особливе зацікавлення викликала актуальна справа масового висилання нашими людьми харчових і одягових пачок поза залізну завісу. Після докладного розгляду цієї справи, прийнято резолюцію: „Рада Директорів ЗУАДК, розглядала всебічно на своєму засіданні 17 березня 1956 р. теперішнє масове висилання українцями в ЗДА харчових і одягових посилок до УССР. Члени Дирекції однодушно ствердили в цій акції глибоко в українській душі вкорінений гін до допомоги рідним і ближнім в їх потребі, але водночас висловлювали поважний острах, щоб у зв'язку з такими невинними посилками не потерпіли при найближчій зміні відносин в СССР тамошні українські громадяни". Адв. М. Пізнак пояснював складні правні справи новоприбулих. Прийнято до одобрюючого відома предложені звідомлення та передано Екзекутиві до виконання в міру можливостей запропоновані нею завдання в найближчій майбутності, піддавши їх критичній аналізі та додавши до них низку власних завваг і суґестій. Після довгогодинних нарад, переведених у строго діловому тоні та зразковій атмосфері співпраці, закінчено той з'їзд товариською гутіркою за скромним прийняттям. Нарадами проводив під час звітування і дискусії заст. голови д-р Матвій Стахів. У дискусії забирали голос майже всі приявні.

ЯК ЖИВ ПРОВІДНИК ПОЛЬСЬКИХ ПРОЛЕТАРІВ БЄРУТ

У зв'язку зі смертю першого секретаря польської (робітничої) комуністичної партії Владислава Бєрута часописи згадують про те, як жив той „пролетар". Бєрут жив в бувшому королівському замку і хоч був дуже суворий до всіх інших, то собі нічого не жалував. Він користав із кількох розкішних віль, які були поза Варшавою і мав окремий люксусовий поїзд із кількох вагонів. Купував все, що тільки йому подобалося. Його прислуга складалася майже з двох сот осіб.

ПЕРЕДБАЧАЮТЬ ДОБУ СТОРІЧНИХ ЛЮДЕЙ

На зборах Медичного Товариства повіту Ню Йорк промовляв його голова д-р Джералд Дейл Дорман, який сказав, що теперішні діти будуть жити пересічно по 100 років. Та ми стараємося про те, казав цей лікар, щоб люди не тільки довше жили, але щоб вони могли і довше працювати, будучи здоровими, користати з життя, а не тільки лежати в ліжку, як немічні старці, як це деколи тепер буває. До продовження людського життя причиняється медицина. 90 відсотків ліків, яких тепер уживається, винайдено після 1942 року. Вивчається справу дісти з огляду на недуги серця та інші недуги. Д-р Дорман вірить, що впродовж найближчих десятьох років знайдуть спосіб, як перемагати найгрізнішу недугу наших днів — пістряка (рака). Гігієнічніше життя зменшить число недуг серця, радіоактивні хемікалії з успіхом лікуватимуть всякі інші недуги. Одним словом, перед нами доба сторічних людей...

Прем'єр Єгипту склав мирову заяву

Каїро. — Єгипет не задумує розв'язувати свій спір з Ізраїлем шляхом війни та атакувати Ізраїль — заявив єгипетський прем'єр Гамаль Нассер на довгій пресовій конференції із 40 американськими журналістами, які є тепер в подорожі довкола світу. Прем'єр Нассер звернув увагу, що в Єгипті прийшов до влади революційний режим, який поставив собі за ціль піднесення життьового рівня широких верств населення. Цього, мовляв, не можна зробити поруч із веденням війни. Однак порозуміння з Ізраїлем стане можливе тільки тоді, коли настане краща атмосфера, ніж є тепер. Ізраїль — твердив Гамаль Нассер — є головною перешкодою, яка стоїть поміж Америкою і арабським світом. Цілу заяву Нассера роздано потім журналістам у письмовій формі, як офіційний документ.

КОРОТКІ ВІСТІ

● 75-річного „титулярного" голову Комуністичної партії в ЗДА Вільяма З. Фостера мали судити ще в 1948 році за протидержавну змову і закликування до насильної зміни демократичної урядової системи, але тоді він хворував на серце. Тепер стан здоров'я його так поправився, що він може бути присутній на судовій розправі.

● Сенатор Джан Ф. Кеннеді вніс законопроєкт, згідно з яким уряд мав би забезпечити навчання 100,000 сиріт по ветеранах другої світової і корейської воєн. Якщо згаданий законопроєкт буде прийнятий, то ці діти матимуть право діставати по 109 долярів місячно впродовж 36-ох місяців у віці від 18 до 23 років.

● В центрі столиці Кипру, Нікозії, вполудне, грецький терорист застрелив англійського сержанта в хвилині, коли той повчав турецького поліцінта, як керувати вуличним рухом. Англійське військо негайно оточило цілий квартал і перевело поголовну ревізію в усіх мешканців, але вбивника не віднайшли. В м. Лярнака 80 дітей обкидали камінням два військові авта і сильно поранили вояків. Вони стріляли і вбили 8-річного хлопчика.

● Прем'єр Маляйської Федерації, Абдуль Раман, який недавно вернувся з Лондону з успішних для нього переговорів у справі проголошення державної незалежности Маляїв, — оприлюднив, у порозумінні з військовим командуванням, новий заклик до комуністичних партизанів — скласти зброю з ґарантією амнестії. Ця остання поширюється тільки на тих комуністів, які особисто не допустилися вбивства.

● Чверть мільйона пакунків конюшини — національного символу Ірляндії закупили ірляндці у своїй давній батьківщині для відзначування „Дня св. Патрика", який припадав на 17 березня.

● На запрошення большевиків уперше за останні два роки відбулась зустріч 4-х військових командантів Берліну. Приявні були американський генерал Дашер, англійський генерал Пек, французький генерал Ґезе, а в заступництві хворого ген. Діброви совєтську комендатуру репрезентував майор Макарічев. У компетенції 4-х командантів залишились в практиці тільки дві справи: контроля над в'язницею Шпандав, де перебувають ще деякі німецькі воєнні злочинці і контроля над летунським рухом між Берліном і Заходом.

● Цими днями винайдено найдешевший спосіб опрісновати морську воду, усуваючи з неї сіль.

● За два перші місяці цього року зужито в ЗДА на друкування часописів 1,052,653 тонни паперу, випродукованого в цій країні і Канаді.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ УНС

ЕМҐЕРСТ, МАСС. — Т-во ім. Ю. Вашинґтона Відд. 199 повідомляє, що збори відбудуться в суботу, 24-го березня, о годині 7-ій вечора, в домі П. Ковба, 398 Northampton Rd. Присутність членів конечна. Буде вибір нового предсідника Відд. — Гр. Матурняк, секр.

Купуйте в підприємствах що оголошуються в „Свободі"

Посмертні Згадки

ЛИН Ш. СОБЧАК, трилітня чл. Т-ва Івана Франка Відд. 74 УНСоюзу в Ню Кестел, Па., померла 14-го лютого по три тижневій недузі, полишила батька, матір, двох братів, бабуню і дідуня, які є всі членами УНСоюзу. Похорон відбувся 17-го лютого з похорон. заведення до Української Правосл. Церкви св. Тройці, при участи Родини, Кревних і Знайомих. Тлінні останки похоронено на цвинтарі св. Николая в Ню Кестел, Па. — В. Й П.!
П. Ярема, секр.

МАТВІЙ ПОПОВ, довголітній член Т-ва „Запорозька Січ", Відд. 234 УНСоюзу в Елизабет, Н. Дж., помер дня 6-го березня 1956 р. Покійний походив з Мінська, Білорусь. Прожив 75 років. Похорон відбувся 10-го березня. — В. Й. П.!
І. Іваник, секр.

РОЗШУКИ

Пошукую Івана МАРТИНЮКА з села Турілка, повіт Скалат. Перебував в Торонті, Канада 1929. Хто знав би про нього, або він сам прошу писати до:
MYCHAJLO BABIY
20130 Yonka Street
Detroit 34, Michigan

Пошукую свого сина Івана ІВАНЧУКА з села Ріковичі, повіт Володимир, Волинь. Хто б про нього що чув чи знав, прошу ласкаво написати на адресу:
ZENOWIJ IWANCZUK
548 So. 19th Street
Newark 3, N. J. — USA

Анна ХАЛУПА дочка Костя Халупи пошукує за своєю тіткою Паранькою ХАЛУПА, замужна Фурда, з села Вбудів, пов. Бережани. Хто з нав би про неї або вона сама прошу писати на адресу:
WASIL KEMEN
1509 N. 7th Street
Philadelphia 22, Pa.

МАРІЯ СКРУТ (по чолов. Євчук) пошукує свояка Івана ГІРНЯКА, сина Сенька і Гаськи Гірняк з дому Скрут з с. Виспа, пов. Рогатин, Зах. Україна. Прошу писати на адресу: Maria Yewchuk, 249 E 10 St., New York 9, N. Y. Заграничні часописи прошу про передрук.

Пошукую моєї сестри чоловіка брата Петра ДЯКІВ з села Метенів, пов. Зборів. Правдоподібно живе в стейті Месечусетс. Писати прошу на адресу:
NICK KOBLICK
21 — 70 26th Street
Astoria, L. I., N. Y.

Іван ГОЛОВКО, який правдоподібно жив у Левіттави, Пенсилванія має листа з України в канцелярії ЗУАДКомітету у Филаделфії вулиця Сема ч. 866.

ТАРЗАН, ч. 3635. Чи спостереження клопоту?

Одного дня, коли Тарзан жадібно пив холодну воду зі струмка, його ніздрі зловили запах людини.

Мавполюдина обережно помчалась на запах.

Крізь густе листя на дереві він побачив групу тубільців... відступників різних племен, а між ними — полонену білу жінку!